

בלבבי משכן אבנה

נקודה מתוך הפרשה

ואתחנן - ביאור שורש חלקי הדעת מכח משה רבינו

פרשתן (דברים ד, מא) משה רבנו עוסק בהבדלת ערי המקלט במסירות נפש (שידוע, שלאחר מכן יסתיימו חייו בזה העולם). האם משה רבנו מרגיש שייכות מיוחדת למצווה זו.

ביאור מורינו הרב שליט"א

ואמרו (תנחומא ישן) מי אמר שירה, ישראל אמרו שירה, שכתוב (במדבר לה, לג) "ולארץ לא יכופר לדם", אמרו ישראל כי מי שהרג בשגגה נהרג, כיוון שאמר משה רפאותו של דבר, אמרו ישראל שירה. וזהו "אז ישיר משה ובני ישראל" דייקא, שורש לערי מקלט - שהן משה והן ישראל אמרו עליהם שירה. ושירה זו, היא עומק התיקון שנגלה בערי מקלט, בחינת התורה שנקראת שירה, כמ"ש "וענתה בו השירה הזאת לעד".

ועיקר שלמות התיקון, כדכתיב "מזרחה שמש", ואמרו חז"ל (ב"ר, על אתר) מהו "מזרחה שמש", א"ר יוסי ב"ר חנינא, א"ל הקב"ה למשה, הזרח שמי לרוצח ונתת לו מקלט שיגלה לשם, שלא יאבד בעוון הרציחה, כשם שהשמש הזה מאיר לעולם.

ועוד אמרו (מדרש אגדה) ולמה הבדיל מזרחה שמש, מקין למד שרצח את אחיו וגלה למזרח. שנאמר (בראשית ד, טז) "וישב בארץ נאד קדמת עדן". וכן אמרו (תנחומא ישן, ואתחנן) כל הרצחנים בורחים למזרח, (אדה"ר) שנאמר (בראשית ג, כב) "וישכן מקדם לגן עדן", קין ברח למזרח וכו'. ועיין מכות (י"ע"ב).

ושורש הארת שמש זו, שמביאה אורה לעולם, הוא מהתורה הנקראת "תורה אור" עיין זוה"ק (ח"ב, קנו ע"א). ואמרו חז"ל, זרח השמש באור תורה וכו'. ולכן דייקא משה שנתן נפשו על התורה שלכן נקראת על שמו, "תורת משה עבדי". לכן הוא דייקא מזריח שמש ששורשה בתורה לרוצחים. וזהו דעת המחברת, וישראל הם דעת המכרעת, כי תורה של הכרעה לאו בשמים.

אמרו חז"ל (דב"ר) "אז יבדיל משה", אמר רשב"י, ג' דברים נתן נפשו עליהם, ונקראו על שמו: התורה, (ו)ישראל, וערי מקלט וכו'. ובערי מקלט נתן נפשו עליהם, שהרג את המצרי וברח, שנאמר (שמות ב, טו) "ויברח משה". ונקראו על שמו, שנאמר "אז יבדיל משה".

ונודע, שמשה במדרגת דעת. ודעת תחתונה היא דעה המבדלת. וזהו פרשת ערי מקלט, "אז יבדיל משה" דייקא. כי הרוצח בשגגה שנס לערי מקלט, נבדל ממקומו ומרוב אנשי העולם. וכל כולה של עיר מקלט היא תפיסת דעת דהבדלה, והבן.

ואמרו חז"ל (ב"ר) מה ראה משה ליתן נפשו על ערי מקלט, א"ר לוי, מי שאכל את התבשיל הוא יודע טעמו. ונתן נפש, היינו נתן את עצם מהותו שהוא דעת, דעת דהבדלה, "אז יבדיל משה".

ואמרו חז"ל (שם) א"ר אייבו, כיוון שברח משה, התחיל אומר שירה, שנאמר (שמות ד, טו) "וישב בארץ מדין וישב שם על הבאר", מה ישראל אמרו שירה על הבאר, אף משה אמר שירה על הבאר. א"ר לוי לפי שארעה פרשת רוצח על ידו בערי מקלט. ושורש השירה על המים הוא בקריעת ים סוף, "אז ישיר משה". וקריעת ים סוף הוא מכוח דעת המבדיל, "ונטה ידך על הים ובקעהו", ונבדל י"ס לגזרים, שיעבור כל שבט לבדו. וזהו דעת המבדלת. וכאשר הים שב לאיתנו זהו 'דעת המחברת'. וכן כשיצא הרוצח מעיר מקלט ושב למשפחתו, זהו 'דעת המחברת'. ו'דעת המכרעת', זהו הכרעת ב"ד אם רצח בשגגה וגולה או במזיד ואינו גולה.